

len nő, aki mérhetetlenül vonzó, mert mérhetetlenül őszinte.

A minden területén („csak rossz környéket ismerek”) ellehetetlenülő élet feletti fájdalom, a szomorú legyintéseként levont szigorú ítéletek, a szociális érzékenység, a keserűvidám kacsintások, kínlódo önvallo-mások, gyönyörű metaforák, nyelvi pengeél-táncok (de hiszen egyedül ott van tétje a táncnak, a tánc ott az igazán szép, ott az igazi!), a hétköz-napi beszédfordulatok, az indokolt-ság iskoláján nevelődött vendégszö-veg-alkalmazás ecsetvonásaival alkot-tott önarcképen átszűrt világot tár elénk Tóth Erzsébet új kötete, amely voltaképpen tárgyilagos szemlélése a „rossz környéknek”, az élhetetlen te-reknek, és ha olykor dacosan vagy könnyesen villan is a költőszem, és durcás vádmondatok csattanak is a belenyugvó főhajtás csendjébe, „nincs abban semmi hisztéria, / csak meg-adás van: elvégeztem”.

HORVÁTH ORSOLYA

(*Kortárs Kiadó, Budapest, 2004,*
72 oldal, 1400 Ft)

TURCZI ISTVÁN:

Hívásra szól a csönd

Csak úgy „gyűrűzik a lét perisztalti-kája” Turczi István huszonöt év válo-gatott verseit tartalmazó kötetében.

S micsoda huszonöt év volt ez! Akár duplán is számítható. Ezt az időt próbálja befogni, kimondani lélek-mélytengerekben kutakodva és a racionalitás mozaikdarabkáit illeszt-getve a költő, aki korábbi tíz verses-könyvének legfontosabb opusait nem (feltétlenül) időrendbe szedte, hanem töredékességében és tovább-írhatóságában is teljességélményt kí-náló költészete belső logikája szerint rendszerezte.

A gyűjteményes kötet elején egy fiatalember Szentjóni Szabó olvasá-sa közben első borotválkozására em-lékezik („penge hessenése / majd-nem-férfi-arc”; „kétség, elszánt / mozdulatok a fültől / érzéki kerülők-kel / le egészen a gégetőig // elmet-szett indulatok”). Finom áthallás: a borotva metszette apró seb és a majdnem-lemetszett fejú jakobinus – ám ez még csak játék, játékkalálal való incselkedés, s a villanyborotva választásának komfortja vagy kompromisszuma is szerepróba. Az *Álom utáni beszéd* lírai énje viszont temetésekre jár, s az ironizáló hang valamit leplez – talán a megrendülé-sen való meglepődést, annak a meg-tapasztalását, érzékvé válását, hogy mások halála rákopírozódik saját sorsunkra, mintegy megelőlegezi azt. Ez már valóságos, megélt, meg-értett (?) viszony az elmúláshoz. A felkelés egyre „keservesebb”, a reggeleknek monoton koreográfiája van: „a villanyborotva zümmögése, a vizelesi ingerek. / Tükörbe nézek:

monszun utáni pálmaketre. / Szemem szürkül és behálózzák a hajszálerek.” „Egy ideje nem tetszem magamnak. Szomorú ez / és kissé tán neveltséges.” „De legalább új viszonyba kerülök magammal.”

De legalább új viszonyba... Közhely, hogy a költőnek a világ teljességét kell versbe mondania, s meglepő, hogy Turczinak mennyire jól sikerül. Meglepő, mert Turczi István költőt (aki egyébként regényeket, színdarabokat hangjátékokat is ír, és többek között héber, ausztrál, finn szerzőktől fordít) mint ha kissé háttérbe szorítaná Turczi István, a Parnasszus című költészeti folyóirat főszerkesztője, ismert irodalomszervező, tévés személyiség, közéleti ember, showman (aki futballberkekben is fontos tisztséget vállal, s pár éve a Playboyt is szerkesztette). Pedig lírája nagy(obb) odafigyelést érdemel.

A válogatás nagyrészt szabad versekből áll (csak ritkán választ kötött formát a szerző), s ott hullámszik bennük a beatnemzedék, Ginsberg és Gregory Corso nonkonformizmusa, Pilinszky keresése, Csoóri Sándor hatalmas lélegzetű képei, Platón rezignáltsága, Vas István elégikusságból folyvást felcsapó reménye. Turczi otthonosan mozog a magyar (s világ)irodalmi hagyományban – sosem kirekeszt, inkább szintetizál. Nemcsak szerkesztőként, költőként is. SMS-verseiben Utassyt

ugyanúgy megszólítja, mint Tolnai Ottót, Tandorit, Kántor Pétert vagy Faludyt.

Tematikája pedig az őstengerek békéjétől („kétszázmillió évvel az utolsó háború előtt”) a „nullásgép-korszakig” („csomósodik a csend”) terjed. De ha már a csendnél tartunk, a borítóra kidobott öt összetétel („csendfeszület”, „csend-honvágy”, „pókcsőnd”, „ásványi csőnd”, „fallikus csőnd”) is pontosan jelöli a kötetben tetten érhető életérzést, a világbizonytalanságot, amelyen mégis átsüt az emberi kultúrába, a költészetbe vetett (szinte abszurd) hit.

Akárcsak a versválogatás végére illesztett, borzongató *Apokalipszis, most* című lírai esszé is, amely szeptember tizenegyediké és az azt követő napok belső történéseit dolgozza föl. Egy felkérésre a költő éppen a tíz (általa) legszebbnek, legfontosabbnak, „leglegnek” tartott huszadik századi magyar nyelven írt költeményt válogatja és látja el kísérő jegyzetekkel, amikor beüt a káosz, leomlanak a tornyok. Beteljesedik Pilinszky látomása („hangokat ad egy torony teste”), de az élet megy tovább: versek íródnak, olvasódnak, s néha (nem csak különleges pillanatokban) felértékelődnek.

JENEI GYULA

(*Noran Kiadó, Budapest, 2004,*
268 oldal, 2000 Ft)